

XXII. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH
VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

22ND INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL
SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS

Place: Velké Bílovice (Czech Republic)
June 12-16, 2019

Publisher: Masarykova univerzita (Masaryk University Press), Brno

Edited by:

Viktorie KLÍMOVÁ

Vladimír ŽÍTEK

(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)

Vzor citace / Citation example:

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. s. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *22nd International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings*. Brno: Masaryk University Press, 2019. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.

Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.

© 2019 Masarykova univerzita
ISBN 978-80-210-9268-6 (online : pdf)

PREČO BY SA MALO MESTO UCHÁDZAŤ O TITUL EURÓPSKE MESTO ŠPORTU?

Why should the city apply for the title European city of sport?

KATARÍNA ŠULAJOVÁ

NIKOLA ŠTEFANIŠINOVÁ

NIKOLETA MUTHOVÁ

Katedra verejnej ekonomiky a regionálneho rozvoja | *Depart. of Public Economics and Reg. Development*
Ekonomická fakulta | *Faculty of Economics*
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici | *Matej Bel University in Banska Bystrica*
☒ Tajovského 10, 975 90 Banská Bystrica, Slovak Republic
E-mail: katarina.sulajova@umb.sk; nikola.stefanisinova@umb.sk; nikoleta.muthova@umb.sk

Anotace

Mestá v rozvoji a podpore športu zohrávajú dôležitú úlohu. K jedným z prostriedkov podpory športovania v mestách patrí titul Európske mesto športu, ktorý každoročne udeľuje mestám, na základe vypracovaných kritérií organizácia ACES Europe. Cieľom príspevku bolo analýzou SWOT a maticou TOWS identifikovať pozitívne a negatívne súvislosti spájajúce sa s titulom Európske mesto športu a navrhnúť možnosti jeho využitia pre mestá uchádzajúce sa o tento titul. Príspevok prináša posun v poznaní problematiky týkajúcej sa udeľovaného titulu Európske mesto športu a z neho plynúce pozitívne a negatívne súvislosti. Výskumný predpoklad je originálny a doposiaľ nebol podrobnejšie riešený v teoretickej ani praktickej rovine. Ziskáním titulu Európske mesto športu by mali mestá od organizácie ACES Europe získať know-how ohľadom možností zvýšenia podpory športu v meste a získať spätnú väzbu na aktuálnu úroveň športovania v meste. Z výsledkov skúmania vyplýva, že organizácia ACES Europe má nedostatočne spracovanú metodiku hodnotenia miest a odporúčania pre zvýšenie ponuky športu v mestách. V konečnom dôsledku sú to mestá, ktoré musia byť aktívne vo využití titulu Európske mesto športu a jeho prestíže pre zlepšenie športu v meste.

Klíčovú slova

šport, podpora rozvoja miest, titul Európske mesto športu

Annotation

Cities play an important role in the development and supporting of sport. One of the means of supporting sport in cities is the title European city of sport, which is awarded annually to cities by the organization ACES Europe on the basis of established criteria. The aim of the paper was to identify the positive and negative connections associated with the title European city of sport by proposing SWOT analysis and the TOWS matrix and suggesting ways of using it for cities applying for this title. The work brings a shift in the knowledge of the issue of the title European city of sport and the positive and negative connections arising from it. The research assumption is original and has not been dealt with in detail in the theoretical or practical issues. By gaining the title European city of sport, city should acquire know-how from ACES Europe on how to increase city sport support and get feedback on the current city sport level. The results of the survey show that ACES Europe has the insufficient methodology for evaluating cities and recommendations for increasing the supply of sports in cities. Ultimately, they are cities that need to be active in using the title of European city of sport and its prestige to improve sport in city.

Key words

sport, city development, the title European city of sport

JEL classification: Z20, Z23, Z29

1. Úvod

Šport patrí k často diskutovaným témam a to nielen vo vedeckej a výskumnej oblasti, ale aj v každodenných životoch ľudí. Je predmetom mnohých rozhovorov, diskusií a komerčných a vedeckých článkov. Zasahuje do viacerých vedných disciplín a v spoločnosti má svoje nezameniteľné postavenie vybudované na základe tradícií prostredníctvom dosiahnutých výsledkov úspešných športovcov. Podieľa sa na udržiavaní ľudí v dobrej fyzickej a psychickej kondícii a plynie z neho viacero výhod (Allender et al., 2007).

1.1 Pozitívne a negatívne externality plynúce zo športu

V týchto prípadoch ekonómovia hovoria o pozitívnych alebo negatívnych externalitách (Hayek, 1994). Externalita je vplyv činností jedného človeka na blahobyt ľudí nezúčastňujúcich sa tejto činnosti. Ak je tento vplyv nepriaznivý, je nazývaný negatívnou externalitou a pokiaľ je priaznivý je nazývaný pozitívnou externalitou. Pretože kupujúci a predávajúci pri rozhodovaní o tom, koľko nakúpia či predajú, opomínajú vplyv externalít, rovnováha na trhu nie je za prítomnosti externalít efektívna. To znamená, že rovnováha nemaximalizuje celkový úžitok spoločnosti ako celku (Mankiw, 2000). Externality plynúce z telesnej kultúry majú ekonomické dôsledky a bez ich ekonomickej interpretácie, nie je možné kvalifikovane hodnotiť pôsobenie športu z makroekonomického i mikroekonomického hľadiska.

Viacere ekonomické publikácie zaoberajúce sa ekonomickými aspektami neberú do úvahy externality, čo pri predpokladanej prevahe pozitívnych externalít znižuje váhu ekonomického významu telesnej kultúry (Hobza, Rektorič a kol, 2006). Tabuľka 1 uvádza pozitívne a negatívne externality športu rozdelené podľa teoretických východísk do šiestich základných oblastí. Ku každej z uvedených oblastí v tabuľke sú priradené súvisiace externality. Väčšina pozitívnych externalít sa týka oblasti zdravia a sociálneho kapitálu. Uvedené externality zaradené do jednej z vybraných oblastí, môžu súvisieť aj s inými oblastami, a preto je možné pri triedení externalít vychádzať buď z teoretických východísk, alebo ich zaradiť podľa toho, na ktorú oblasť majú jednotlivé externality väčší vplyv. Pozitívne vplyvy plynúce zo športovej aktivity môžu mať viacero pozitívnych externých dopadov v rôznych oblastiach, napr. športovanie podporuje zdravie človeka, no jeho vplyv môžeme zaznamenať aj v zmene správania ľudí (socializácia, spôsob myslenia a pod. – Barber et al., 2001) a rovnako aj vo výdavkoch zdravotných poisťovní. U športovcov, ktorí sa aktívne venujú športu, existuje menší predpoklad ochorenia, ako pri ľuďoch s vysokou inaktivitou. Pozitívne a negatívne externality športu v oblastiach zdravia, správania sa, sociálneho kapitálu, marketingu a ekonomie sú uvedené v tabuľke 1. Okrem týchto oblastí sa v tabuľke 1 nachádza aj oblasť iné, do ktorej sú zaradené tie externality, ktoré nie je možné zaradiť ani do jednej z uvedených oblastí.

Tab. 1: Pozitívne prínosy a negatívne vplyvy športu vo vybraných oblastiach

Oblasť	Pozitívne externality	Negatívne externality
Zdravie	<ul style="list-style-type: none"> - zabraňuje a znižuje problémy s fyzickým a duševným zdravím - šetrí náklady na zdravotnú starostlivosť - prispieva vo väčšej miere k fyzickému ako duševnému zdraviu - má pozitívne prínosy na zdravie celkovej populácie a pozitívne prínosy zaznamenané najmä u starších ľudí - podporuje fyzickú obratnosť - podporuje zdravie človeka, ovplyvňuje jeho zdravotný stav - má kladný efekt pôsobenia na ľudské telo (psychické aj fyzické) - tvorí biologický základ zdravého životného štýlu - podporuje zdravotnú prevenciu, regeneráciu, výkonnosť, zdatnosť a aktivitu 	<ul style="list-style-type: none"> - riziko úrazu najmä u mladých ľudí, jedná sa poväčšine o drobné zranenia - negatívne vplyvy na zdravie človeka (profesionálni športovci môžu mať zranenia z nadmernej športovej činnosti), - vybrané druhy športu môžu byť niekedy kontraproduktívne – napr. ak má niekto problém s kĺbmi, nie je pre neho vhodný beh ako športová aktivita - doping, užívanie anabolík - negatívne vplyvy na životné prostredie (výstavba športovísk) - biomedicínsky vplyv – neodborné vedenie tréningov športovcov
Sociálne správanie sa	<ul style="list-style-type: none"> - podporuje prosociálne správanie, redukuje kriminalitu a nespooločenské správanie najmä u mladých - má priaznivý účinok pri nižších úrovniach recidív, na riadenie pod vplyvom alkoholu, používanie nelegálnych drog, trestnú činnosť a vylúčenie zo školy, majetkovú trestnú činnosť, drobné krádeže v obchode, kriminalitu mladistvých - pomáha pri prevencii proti kriminalite 	<ul style="list-style-type: none"> - nelegálna konzumácia alkoholu - zvýšené násilie

Oblast'	Pozitivní externality	Negativní externality
Sociální kapitál	<ul style="list-style-type: none"> - znižuje sociálne a etické napätie - podporuje kolektívnu spoluprácu, najmä v oblasti dobrovoľníctva - má pozitívne prínosy na vzdelávanie - poskytuje psychologické a kognitívne prínosy - má pozitívne efekty na výsledky žiakov a študentov - má pozitívny vplyv na úroveň vzdelania - formuje osobnosť človeka a jeho systém hodnôt a ideí - tvorí základ sociálnych vzťahov a podporuje socializáciu ľudí - zvyšuje úroveň miestneho záujmu o aktivitu spojenú s udalosťou - spája sa s radosťou pri prežívaní športového podujatia alebo z vykonávajúcej aktivity - vplýva na komunálnu hrdosť a zvýšené zapájanie jednotlivcov do komunitných aktivít - spája sa so zábavou a tvorí sociálne príležitosti pre obyvateľov (dobrovoľníctvo – zlepšenie miestnej sociálnej podpory) - buduje národnú identitu - posilňuje kultúrne hodnoty a tradície - podporuje kultiváciu, kogníciu a uchováva ľudský potenciál 	<ul style="list-style-type: none"> - vytvára sociálne problémy (zločin, alkohol, vandalizmus, drogy a pod.) - mení morálne hodnoty - vytvára potenciál pre interkultúrne nedorozumenie - spôsobuje dislokáciu miestnych obyvateľov a stratu pohodlia v dôsledku hluku a vytesnenia
Marketing	<ul style="list-style-type: none"> - propaguje krajinu a región - vplýva na zlepšenie regionálnej identity, ktorá je úzko prepojená s obnovou miest 	<ul style="list-style-type: none"> - spôsobuje komercializáciu telesnej kultúry (niekedy sporné, neúmeraná komercializácia, "šport pre peniaze nie pre zdravie") - spôsobuje komodifikáciu a komercializáciu tradičných miestnych podujatí
Ekonomické	<ul style="list-style-type: none"> - znižuje náklady na liečenie osôb postihnutých srdcovocievnyimi chorobami (zvýšenie pohybu u tejto skupiny ľudí) - rozvíja regióny vplyvom komerčného využitia horských oblastí 	<ul style="list-style-type: none"> - produkuje výdaje spojené s napravaním škôd na životnom prostredí - produkuje výdaje spojené s napravaním poškodeného zdravia - produkuje výdaje spojené s ostatnými vplyvmi telesnej kultúry (doping, vandalizmus fanúšikov)
Iné	<ul style="list-style-type: none"> - eliminuje plaveckú negramotnosť (zníženie strát ľudských životov z titulu utopenia) 	<ul style="list-style-type: none"> - spôsobuje dopravné zápchy (pri športových podujatiach)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Taylor et al. (2015), Hobza a Rejzler (2006), Jönsson, Lewis (2014), Fredline, (2006), Getz, (1991), Hall, (1992), Ritchie, (1984), Novotný, (2011).

Priaznivé dopady športu na sociálny rozvoj obyvateľov si uvedomujú aj samotné mestá. Tie ako uzly administratívneho, obchodného, náboženského, politického a kultúrneho života zabezpečujú výstavbu, modernizáciu, rekonštrukciu a využívanie infraštruktúry, podporu kvalitného vzdelávania a vyššiu kvalitu života obyvateľov aj v oblasti športu. Podpora športu a športovania tak mesto rozvíja nielen po sociálnej, ale aj ekonomickej, politickej, environmentálnej a technologickej stránke. Ekonomické výhody podpory športu v meste sa vo veľkej miere spájajú tiež s organizovaním športových podujatí, ktoré lákajú rovnako domácich, ako aj zahraničných návštevníkov i účastníkov (Daniels et al., 2004). Prispievajú tak k pozitívnemu vnímaniu a zviditeľneniu mesta ako cieľového miesta, čím posilňujú jeho imidž vo svete.

1.2 Titul Európske mesto športu

Významné postavenie športu v spoločnosti a jeho pozitíva pre obyvateľov si uvedomuje aj Európska únia, aj keď hrá len sekundárnu a väčšinou nepriamu politickú úlohu v podpore športu. Hoci nie je špecificky zameraná na šport, mnoho pravidiel, politik a programov Európskej únie ovplyvňuje športový svet. Jednou z aktivít Európskej únie pre podporu športu a športovania v členských krajinách je šírenie osvetu prostredníctvom zdieľania a propagácie osvedčených postupov medzi krajinami Európskej únie a zainteresovanými stranami. Túto politiku uskutočňuje prostredníctvom organizácie ACES Europe, ktorá každoročne udeľuje titul Európske mesto športu (ďalej len EMŠ). Tento titul je dôkazom toho, že v meste sa športu venuje veľká pozornosť. Má záujem o rozvoj športu, snahu o modernizáciu športovej infraštruktúry a ponúka kvalitné športové zariadenia a priestory pre aktívne aj rekreačné športovanie. Proces získania titulu nie je jednoduchý, je spojený s administratívnou aj finančnou náročnosťou a vyžaduje si približne ročnú prípravu. Mestám by mal však priniesť výhody v podobe

medzinárodného uznania, zvýšenej viditeľnosti, možnosti zapojiť sa do väčšej siete miest v oblasti športu v Európe, zdieľať skúsenosti medzi jej členmi, skvalitniť športovú politiku a pod., ktoré by sa mali odzrkadliť prevažne v jeho socio-ekonomickom rozvoji.

Hlavným cieľom neziskovej organizácie ACES Europe je povzbudiť súkromnú a verejnú iniciatívu v športe, ktorá by podporila nielen profesionálnych športovcov, ale aj súdržnosť, zdravie a kvalitu života obyvateľov miest. Titul Európske mesto športu prináša mestu niekoľko výhod. Okrem medzinárodného uznania, zviditeľnenia mesta, zvýšenia úrovne športovej a rekreačnej politiky mesta (šport a cestovný ruch) ponúka mestám aj možnosť zaradiť do siete miest športu v Európe, zapojiť sa do programov na získanie rôznych grantov Európskej komisie s ďalšími mestami EÚ a i. Prínosy, ktoré titul mestu prináša, môžeme rozdeliť do štyroch oblastí, a to finančnej, sociálnej, politickej a oblasti propagácie mesta. Prínosy pre jednotlivé oblasti zobrazujeme v tabuľke 2 (www.aceseurope.eu).

Tab. 2: Prínosy titulu Európske mesto športu

Oblasť	Prínosy
Finančná oblasť	<ul style="list-style-type: none"> - vytvorenie partnerstiev na lokálnej a medzinárodnej úrovni v záujme získania dotácií do športu prostredníctvom spoločne predkladaných projektov (napr. operačné programy, atď.); - vytvorenie dotačného programu mesta pre poskytovanie účelových neinvestičných dotácií pre športové kluby a združenia v rámci projektu; - pritiahnutie domácich a zahraničných sponzorov pre súťaže organizované v meste; - zvýšenie motivácie podnikateľských subjektov pre dobudovanie a vylepšenie športovej a rekreačnej infraštruktúry mesta;
Sociálna oblasť	<ul style="list-style-type: none"> - zvýšenie športového štandardu mesta, s tým súvisiacu sociálnu súdržnosť; zapojenie znevýhodnených skupín do športu; - zlepšenie zdravia a kvality života občanov; - informovanie športovej verejnosti o možnostiach získania dotácií pre šport z rôznych grantových výziev (MŠVVaŠ SR, Erasmus+, atď.); - nové pracovné miesta a získanie nových zručností pre miestnych obyvateľov.
Politická oblasť	<ul style="list-style-type: none"> - participácia na najväčšej sieti miest v športe EÚ; - zlepšenie a podpora politiky športu; - právo podieľať sa na konferenciách a kongresoch počas roka (s tým súvisiaca aj výmena skúseností medzi členmi); - tvorba hodnôt v oblasti politiky športu.
Oblasť propagácie mesta	<ul style="list-style-type: none"> - rozvoj cestovného ruchu propagáciou mesta ako člena európskej siete športových miest; - vytvorenie zvýhodneného spoločného balíka pre mediálnu kampaň, minimálne v lokálnych médiách, ktorým sa zviditeľnia všetky športové podujatia, ich organizátori, športovci a sponzori; - medzinárodné uznanie; - zviditeľnenie miest; - podpora mestskej regenerácie prostredníctvom vytvárania pozitívneho imidžu pôsobiaceho na obyvateľstvo krajiny žijúce mimo mesta.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa www.emsbb.sk a www.aceseurope.eu, 2017.

Prideľovanie titulov sa vykonáva podľa zásad zodpovednosti a etiky, pričom sa zohľadňuje úloha športu ako faktora agregácie spoločnosti a prispievateľa kvality života, psychického a fyzického blahobytu ľudí a integrácii sociálnych tried do komunity. Mestá uchádzajúce sa o športový titul nemajú povinnosť organizovať veľké športové podujatia. Prioritne je hodnotená ich komunálna športová stratégia, kvalita poskytovaných športových služieb, kvalita infraštruktúry, plánovanie športových činností a vykonávané postupy v oblasti športu, ako aj schopnosť čo najprimeranejšie zosúladiť menované prvky (www.aceseurope.eu).

2. Metodológia

Cieľom príspevku je analýzou SWOT a maticou TOWS identifikovať pozitívne a negatívne súvislosti spájajúce sa s titulom EMŠ a navrhnúť možnosti jeho využitia pre mestá uchádzajúce sa o tento titul. V príspevku sme si stanovili nasledovný výskumný predpoklad: S titulom EMŠ sa bude spájať viac silných stránok a príležitostí ako slabých stránok a ohrození. Objektom skúmania je mesto Banská Bystrica, ktoré získalo titul Európske mesto športu v roku 2017.

Zhodnotenie silných stránok a príležitostí sme realizovali prostredníctvom analýzy SWOT a matice TOWS. Cieľom analýzy SWOT je identifikovať, do akej miery sú súčasné stratégie organizácie a jej špecifické silné a slabé miesta relevantné a schopné sa vyrovnáť so zmenami, ktoré nastávajú v prostredí. Nazýva sa aj analýzou

silných (S) a slabých stránek (W), příležitostí (O) a hrozeb (T) a pozostává původně z dvou analýz (analýzy SW a analýzy OT). Analýza SWOT může být velmi užitečným způsobem sumarizace mnohých analýz a ich kombinování s klíčovými výsledky analýzy prostředí organizace a jejích schopnostmi. Tato analýza může být také použita k identifikaci možností dalšího využití unikátních zdrojů nebo klíčových kompetencí organizace (Jakubíková, 2008).

Obrázek 1 ilustruje čtyři alternativní strategie matice TOWS. Strategie jsou založené na externím prostředí (příležitosti a hrozby) a interním prostředí (silné a slabé stránky). Matice TOWS má širší rozsah a rozdílné zaměření jako analýza SWOT. Matice TOWS je koncepční rámec pro systematickou analýzu, která začíná hrozbami (T v TOWS), protože v mnohých situacích organizace uskutočňuje strategické plánování v důsledku vnímané krize, problému nebo hrozby (Wehrich et al., 2010).

Obr. 1: Matice TOWS

Externé faktory \ Interné faktory	Interné silné stránky (S)	Interné slabé stránky (W)
Externé příležitosti (O)	SO strategie: Maxi-Maxi (potenciálně nejúspěšnější strategie využívající silné stránky a příležitosti)	WO strategie Mini-Maxi: (rozvojová strategie na překonání nedostatků s cílem využít příležitosti)
Externé hrozby (T)	ST strategie: Maxi-Mini (silné stránky se využívají na zvládnutí hrozeb nebo vyhnutí sa hrozb)	WT strategie (šetření, likvidace a spájení organizací z důvodu minimalizování nedostatků a hrozeb)

Zdroj: Wehrich et al. (2010)

Prezentované analýze SWOT a matici TOWS předcházela socio-ekonomická analýza vycházející z interních dokumentů města Banská Bystrica a dotazníkového průzkumu realizovaného u obyvatelů města Banská Bystrica (bližší vid' Šulajová, Vaňová, 2019). Základem sestavené analýzy představoval dotazník, kterým jsme zisťovali přínosy titulu Evropské město športu pro obyvatelů města Banská Bystrica a rovnako aj ich názory na přínosy plynúce z titulu pro samotné město. Součástí sociální analýzy byla aj uskutočnená analýza športových podujatí, ktorá na základe počtu organizovaných športových podujatí a kategórií, stanovených podľa teoretických východísk, porovnávala organizované športové podujatia mestom Banská Bystrica v rokoch 2014-2017. Ekonomická analýza primárne skúmala vplyv titulu Evropské město športu na podporu rozvoja športovej infraštruktúry. V ekonomickej analýze sme okrem podpory športovej infraštruktúry zisťovali aj aký obnos finančných prostriedkov vynaložilo město Banská Bystrica v súvislosti s titulom Evropské město športu. Informácie uvedené v matici SWOT sme ďalej získali z údajov dostupných na oficiálnej stránke iniciatívy ACES Europe, ktorá mestám udeľuje športové tituly a prostredníctvom realizovaného prieskumu zameraného na porovnanie titulov udeľovaných mestám. Cieľom tohto prieskumu bolo porovnať udeľované tituly jednotlivými iniciatívami, podľa stanovených kritérií (hodnotenie, kritériá, komisia, postup, monitorovanie, predloženie prihlášok), ktoré sme si určili prostredníctvom nadobudnutých informácií plynúcich z teoretických východísk. V prieskume sme vzájomne porovnávali nasledovné tituly: Evropské hlavné město kultúry, Evropské hlavné zelené město, Evropské zelené město, Evropské hlavné město inteligentného cestovného ruchu, ocenenie Evropské město spravodlivého a etického obchodu a športové tituly. V príspevku sa zameriame len na identifikovanie pozitívnych a negatívnych súvislostí spájajúcich sa s titulom EMŠ, pričom navrhujeme možnosti jeho využitia pre mestá uchádzajúce sa o tento titul.

3. Výsledky a diskusia

Na základe teoretických a praktických výsledkov sme zostavili dve matice SWOT. Prvá matice SWOT hodnotí silné a slabé stránky a príležitosti a hrozby plynúce pre mestá získaním športového titulu.

K silným stránkam titulu radíme najmä rast propagácie športu v meste a podporu imidžu športu v meste, nárast počtu športových podujatí, najmä pre vybrané skupiny obyvateľov (seniori, hendikepovaní, rodiny s deťmi) a v rámci uchádzania sa o titul získanie prehľadu o stave športu v meste (vypracované analýzy, zosumarizované informácie o športe a pod.). Iniciatíva získania titulu mestami podnecuje mestských predstaviteľov k väčšiemu záujmu o šport v meste a podporuje ich vyjednávaciu schopnosť (napr. pri získavaní hlasov na schválenie investícií z rozpočtu mesta do rozvoja športovej infraštruktúry a pod.). Za slabú stránku športového titulu pokladáme neposkytnutie finančnej podpory pre mestá, ktoré získajú titul. K ďalším slabým stránkam patrí veľké množstvo titulov udeľovaných mestám počas jedného roku a veľké množstvo kategórií titulov a slabú metodiku hodnotenia miest. Jednou z najväčších hrozieb pre mestá je nezískanie titulu, a to najmä z dôvodu povinnej platby registračných poplatkov. Okrem tohto poplatku, mestá kandidatúre venujú čas a už v tejto fáze vyčleňujú výdavky

na šport a jeho podporu v meste. Športový titul sa ukázal ako dobrá príležitosť na získanie dotácie od vlády na šport. Túto dotáciu zatiaľ získalo mesto Košice, Nitra a Banská Bystrica. Podrobný prehľad silných a slabých stránok a príležitostí a hrozieb pre mestá v spojitosti s titulom uvádzame v tabuľke 3.

Tab. 3: Matica SWOT titulu EMŠ a jeho vplyvu na mestá

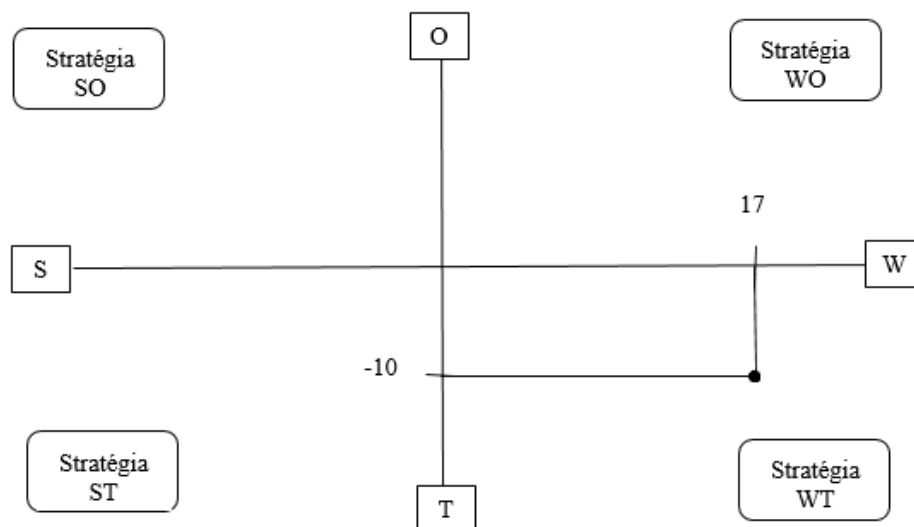
S	W
Podporuje rast propagácie športu v meste (5b)	Mestá za udelený titul nezískajú finančnú podporu od spoločnosti ACES (5b)
Zlepšuje a podporuje imidž mesta (4b)	Počas jedného roku získa titul viacero miest (znižuje sa ich medzinárodná propagácia) (5b)
Podporuje rast športových podujatí v meste (najmä pre vybrané skupiny obyvateľov) (3b)	Slabá metodika a hodnotenie prínosov spojených s udeľovanými titulmi (4b)
Podnecuje mestá k väčšej iniciatíve a záujmu o šport a športové dianie (3b)	Nezverejnené záverečné hodnotiace správy miest a ich výsledkov (4b)
Silnejšia vyjednávacía schopnosť v oblasti podpory športu mestom (2b)	Slabá podpora športu v mestách zo strany ACES Europe (slabý marketing, personálna pomoc, organizačná a pod.) (4b)
Vytvorenie prehľadu (kandidátskeho dokumentu) o stave športu v meste (monitoring športu v meste) (2b)	Horšia propagácia titulu na medzinárodnej úrovni (veľa kategórií titulov v jeden rok) (3b)
	Ponuka inšpiratívnych nápadov pre mestá, ale za poplatok (2b)
	Poplatky spájajúce sa s členstvom siete športových titulov (2b)
	Poplatky za imidžové práva (2b)
	Výdavky miest na návštevy komisie (3b)
	Povinnosti pre mestá plynúce už počas kandidatúry o titul (existencia možnosti nezískania titulu) (2b)
Spolu silné stránky: 19b	Spolu slabé stránky: 36b
O	T
Príležitosť usporiadať významnejšie športové podujatia (medzinárodné) a prilákať tak zahraničných turistov a zahraničných sponzorov a partnerov (5b)	Nezískanie titulu (registračné poplatky, čas, peniaze) (5b)
Príležitosť pre spoluprácu so zahraničnými a domácimi športovými partnermi a mestami (4b)	Riziko nezískania peňazí od vlády a sponzorov aj napriek získanému titulu (4b)
Príležitosť zdieľať inšpiratívne nápady miest v oblasti športu (3b)	Rozdrobenie peňazí plynúcich do športu (najmä pre športové kluby a organizácie) (3b)
Príležitosť získať granty a dotácie na rozvoj športu v mestách (2b)	Slabý výsledný efekt rozvoja športu v mestách vplyvom získaného titulu v porovnaní s vloženým úsilím (3b)
	Nedostatočné využitie získaného titulu (slabý marketing, slabá propagácia titulu v meste (národná, medzinárodná) a pod. (3b)
	Činnosti spojené s titulom EMŠ sú delegované na pracovníkov oddelenia športu v meste, čím môže dôjsť k neprímernej pracovnej záťaži zamestnancov (2b)
	Platba vysokých sankcií za nedodržanie stanovených pravidiel (2b)
	Zvyšujúce sa poplatky na získanie titulu (2b)
Spolu príležitosti: 14b	Spolu ohrozenia: 24b

Zdroj: Vlastné spracovanie (2019)

Na základe vytvorenej SWOT matice sme ďalej spracovali údaje do TOWS matice. Stupnicu pre bodovanie silných a slabých stránok a príležitostí a hrozieb sme si určili v rozmedzí od 0 po 5 bodov. Následne sme položkám v zhotovenej SWOT matici pridelili body. Položkám, ktorým sme priradili vyšší počet bodov pokladáme

v porovnání s ostatnými uvedenými položkami za důležitéjší.

Obr. 2: TOWS Matice vplyvu titulu EMŠ na mestá

Zdroj: Vlastné spracovanie (2019)

Obrázok 2 ilustruje zhotovenú maticu TOWS, ktorá zhodnocuje vplyvy titulu EMŠ na mestá. Podľa dosiahnutých počtov bodov, by mali mestá zaujímavé sa o titul EMŠ využiť stratégiu WT. Mestá by sa teda mali snažiť o znižovanie vnútorných nedostatkov (slabé stránky) spájajúcich sa s titulom a rovnako sa snažiť vyhýbať vonkajším hrozbám.

Mestám, ktoré majú záujem podniknúť zapájanie obyvateľov do organizovaných podujatí, získať sponzorov a podporiť rozvoj infraštruktúry (kultúra, šport a pod.) navrhujeme, aby si v intervale 5 rokov stanovili podporiť šport a jeho rozvoj v meste v jednom roku a v priebehu ďalších 5 rokov vo vybranom roku podporiť kultúru a pod. V rámci roku športu sa mesto môže označiť ako mesto športu alebo môže šport prezentovať aj pod názvom napr. banskobystričský rok športu. V roku športu sa mesto zameria na podporu športu a jeho rozvoj, v zmysle vyčlenenia peňažných prostriedkov, ktoré investuje do športu, usporiada viacero športových podujatí (konferencií, rozhovorov so športovcami) pre rôzne skupiny obyvateľov, bude sa snažiť získať sponzorov, zvýši dotácie do športu, nadviaže užšiu spoluprácu s klubmi a združeniami pri organizovaní športových aktivít pre obyvateľov a zaznamená ich potreby v športe, začne publikovať okrem radničných novín aj noviny, ktoré budú informovať o dianí v športe v meste a určí si ambasádorov v športe. Vo vydávaných novinách so športovou tematikou každý mesiac mesto priblíži históriu športovania v meste, zverejní rozhovor so športovým ambasádorom a významnými športovcami, bude informovať o výhodách športovania pre človeka a popisovať jednotlivé športy a ich výhody plynúce pre obyvateľov. V novinách ďalej uvedie informácie o ihriskách, na ktorých je možné daný šport vykonávať a o športových kluboch, ktoré sa jednotlivým športom v meste amatérsky, poloprofesionálne a profesionálne venujú. Pri podpore zapájania sa obyvateľov do športu a športových aktivít by malo mesto úzko spolupracovať so športovými klubmi a združeniami a majiteľmi ihrísk a športovísk. Mesto by sa v rámci spolupráce malo snažiť vyjednať v roku športu na určité obdobie nižšie poplatky (symbolické vstupné) pre športovanie (možnosť vyskúšať si šport za výhodnú cenu) a nižšie poplatky za prenájom telocviční, športovísk a ihrísk. Športové kluby a združenia budú mať možnosť sa pred obyvateľmi odprezentovať a získať potenciálnych členov do klubu a nových športovcov. Predpokladáme, že zníženie sumy vstupného výrazným spôsobom neovplyvní finančné prínosy športových klubov a združení a majiteľov ihrísk. Myslíme si, že nižšie vstupné by mohlo prilákať viacero záujemcov o šport.

Mestu navrhujeme vytvoriť športové poukazy (Elliott et al., 2010), do ktorých budú obyvatelia mesta zbierať pečiatky za absolvovanie športových aktivít a podujatí v meste. V športovom poukaze obyvatelia vyplnia svoj vek, pohlavie a športy, ktoré vykonávajú. Pri odovzdaní športového poukazu obyvatelia vyplnením krátkeho dotazníka zhodnotia rok športu v meste. Tieto informácie budú ďalej slúžiť ako podklad základných údajov pre uskutočnenie prieskumu a budú skúmať najmä pohľad obyvateľov na športy, ktorým sa začali venovať, pravidelnosť športovania, výhody plynúce zo športovania a zaznamenané zmeny v oblasti športu v danom roku. Z poukazov následne mesto vyhodnotí, koľko obyvateľov mesta (podľa veku a pohlavia) sa zúčastnilo uskutočňovaných

športových aktivit a aké prínosy sa s rokom športu zaznamenali. V prípade získania dobrého sponzora navrhujeme, aby mesto ocenilo drobným reprezentačným darčekom športovcov, ktorí sa v roku športu aktívne zúčastnia aspoň 10 športových aktivít a 3 konferencií o zdraví a životnom štýle ako účastníci alebo 3 organizovaných športových podujatí ako diváci. Na začiatku by mali predstavitelia mesta projekt mesto športu predstaviť a vyzvať obyvateľov k športovaniu a na konci roku by sa mal rok mesta športu uzavrieť odprezentovaním výsledkov z uskutočnených prieskumov a realizovaných zmien v športe v priebehu roka.

Mestu v roku športu odporúčame organizovať športové podujatia, do ktorých sa môže zadarmo zapojiť široká verejnosť (napr. joga v mestskom parku, nenáročná turistika a pod.). Mesto by v tomto prípade vynakladalo výdavky na jedného lektora, ktorý by precvičoval cviky viacerým športovým nadšencom a záujemcom. Navrhujeme do tohto projektu aktívne zapojiť v prípade mesta Banská Bystrica aj fakultu telesnej výchovy a športu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Mladí budúci tréneri by mohli pripraviť športové programy pre širokú verejnosť a prednášať ako športovať a cvičiť zdravo. Rovnako ako mesto Banská Bystrica organizovalo tréningy s niektorými ambasádormi, odporúčame mestám tento nápad v roku športu realizovať.

Do roku športu ďalej navrhujeme zapojiť aj základné, stredné a vysoké školy. Študenti fakulty telesnej výchovy a športu a významní športovci by mohli každý mesiac v roku usporiadať pre základné a stredné školy prednášky o športe, jeho výhodách a pozitívnych vplyvoch na zdravie. Usporiadané prednášky by mali žiakov a študentov podnietiť k pravidelnému športovaniu a vykonávaniu športových aktivít. Školám odporúčame v roku športu usporiadať pre žiakov a študentov v spolupráci so študentmi telesnej výchovy a športu športové dni, na ktorých ich budú povzbudzovať k aktívnemu vykonávaniu pohybu spôsobom, ktorý žiakom a študentom zaistí radosť a zábavu z vykonávaných pohybových aktivít.

Rok športu by mal obyvateľom mesta priniesť nasledovnú radu výhod:

- zvýšenie povedomia o športe a športových aktivitách v meste;
- získanie informácií o možnostiach vykonávania športu v meste;
- umožniť nahliadnuť do histórie športu a priblížiť obyvateľom významných športovcov, ktorí pôsobia alebo pôsobili v meste;
- predstaviť amatérske a profesionálne športové kluby a združenia, ktoré sa venujú rozličným športom v meste;
- prezentovať ihriská a športoviská v meste (ktoré sú zadarmo, ktoré s poplatkom, kedy sú dostupné pre verejnosť a pod.).

Mestá by v roku športu mali:

- nadviazať užšiu spoluprácu s majiteľmi športovísk a ihrísk, so športovými klubmi a združeniami, s obyvateľmi, profesionálnymi športovcami, sponzormi a fakultami telesnej výchovy a športu.
- šíriť informácie o výhodách športovania pre človeka;
- podporiť organizovanie športových podujatí (rast podujatí);
- investovať do rozvoja športovej infraštruktúry;
- podnietiť obyvateľov k vykonávaniu športu a začatiu športovania (športové poukazy).

Jedným z prínosom mesta športu by malo byť vytvorenie prehľadu ponuky športov a športovísk v meste s ich krátkym popisom a odkazom na oficiálnu internetovú stránku, kde sa záujemcovia o šport môžu dozvedieť bližšie informácie. K prínosom kvalítne zorganizovaného roku športu môžeme zaradiť aj dobrú spätnú väzbu od obyvateľov a vysokú úroveň spokojnosti obyvateľov s organizovanými športovými aktivitami v meste.

Aby bol rok mesta športu úspešný, je potrebné celý proces príprav, stanovovania cieľov a nadväzovania spolupráce plánovať minimálne rok dopredu. V tomto kroku odporúčame vybrané plánované ciele navrhnuť ako bakalárske a diplomové práce a poveriť študentov k ich vypracovaniu s možnosťou ich realizácie. Rovnakým spôsobom môže mesto v priebehu ďalších rokov podporiť oblasti ako kultúra, cestovný ruch, životné prostredie a ďalšie iné.

4. Záver – Obmedzenia a odporúčania

Cieľom príspevku bolo analýzou SWOT a maticou TOWS identifikovať pozitívne a negatívne súvislosti spájajúce sa s titulom EMŠ a navrhnúť možnosti jeho využitia pre mestá uchádzajúce sa o tento titul. Závery nášho výskumu potvrdzujú, že hodnotenie vplyvov plynúcich z titulu EMŠ je zdĺhavým procesom, ktorý by mal byť postavený na vhodne navrhnutej metodike merania s ohľadom na systém krajín a spôsobu zaradenia športu do verejných služieb.

Z výsledkov skúmania sme zistili, že existuje nepomer medzi výškou zaplatenej sumy za registračné poplatky a imidžové práva mestami v porovnaní so službami a prínosmi, ktoré by mali mestá vplyvom titulu získať od organizácie ACES Europe. Vzhľadom nato, že nie je možné presne vyhodnotiť prínosy spájajúce sa s titulom

EMŠ, sa zaoberáme aj možnosťou, či sa mestám oplátí uchádzať o titul. Podľa simulovaných výsledkov v podmienkach mesta Banská Bystrica nám vyplynulo, že mestu Banská Bystrica sa získanie titulu veľmi neoplatilo aj vzhľadom k prínosom a pomoci získanej od organizácie ACES Europe. Pri porovnaní výšky zaplatených poplatkov a zistených prínosov sme zhodnotili, že mesto mohlo rovnako uskutočniť všetky aktivity a činnosti na podporu športu aj bez titulu EMŠ. Do budúca preto odporúčame organizácii ACES Europe, aby dôkladne zvážila prínosy, ktoré mestám ponúka.

Za pozitíva získania titulu považujeme podporu rastu propagácie športu v meste a zlepšenie a podporu imidžu mesta. Za negatíva získania titulu považujeme výšku registračných poplatkov, počet ocenených miest titulom v priebehu jedného roka a počet kategórií udeľovaných titulov. Rovnako sa s titulom EMŠ spája viac hrozieb ako príležitostí. Hrozbou pre mestá uchádzajúce sa o titul EMŠ je jeho nezískanie. Mestám titul EMŠ vytvára vhodnú príležitosť pre usporiadanie významnejších športových podujatí (medzinárodných) a prilákanie zahraničných turistov a sponzorov a partnerov. Mestá by sa podľa výsledkov z matice TOWS mali pri uchádzaní o titul EMŠ snažiť minimalizovať slabé stránky spájajúce sa s titulom a redukovať možné ohrozenia.

Literatura

- [1] ACES Europe, (2019). *Informácie o športových tituloch*. [online]. [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: www.aceseurope.eu.
- [2] ALLENDER C., FOSTER P., SCARBOROUGH M., RAYNER M., (2007). The burden of physical activity-related ill health in the UK. *Journal of Epidemiology and Community Health*, vol. 61, no. 4, pp. 344-348. ISSN 0143-005X. DOI 10.1136/jech.2006.050807.
- [3] BARBER B. L., ECCLES J. S., STONE M. R., (2001). Whatever happened to the “Jock,” the “Brain,” and the “Princess”? Young adult pathways linked to adolescent activity involvement and social identity. *Journal of Adolescent Research*, vol. 16, pp. 429-455. ISSN 0743-5584. DOI 10.1177/0743558401165002.
- [4] DANIELS M. J., NORMAN W. C., HENRY M. S., (2004). Estimating income effects of a sport tourism event. *Annals of Tourism Research*, vol. 31, no. 1, pp. 180-199. ISSN 0160-7383. DOI 10.1016/j.annals.2003.10.002.
- [5] ELIOTT, I. C., VALKAMA, P., BAILEY, S. J, (2010). Public Service Vouchers in the UK and Finland. In Bailey, S. J., Valkama, P., Anttiroiko, A. (eds.). *Innovations in Financing Public Services*. Hampshire: Palgrave MacMillan, pp. 253-274. ISBN 978-0-230-24159-6.
- [6] FREDLINE, L., DEERY, M., JARGO, L., (2006). *Host Community Perceptions of the Impact of Events: A Comparison of Different Event Themes in Urban and Regional Communities*. Gold Coast: CRC for Sustainable Tourism Pty Ltd.
- [7] GETZ, D., (1991). Assessing the economic impacts of festivals and events: Research issues. *Journal of Applied Recreation Research*, vol. 16, no. 1, pp. 61-77. ISSN 0843-9117.
- [8] HAYEK, F. A., (1994). *Právo, zákonodárství a svoboda, Nový výklad principů spravedlnosti a politické ekonomie*. Praha: Academia Praha. ISBN 80-200-0278-2.
- [9] HOBZA, V., REKTOŘÍK J. et al., (2006). *Základy ekonomie sportu*. Praha: Ekopress. ISBN 80-86929-04-3.
- [10] JAKUBÍKOVÁ D., (2008). *Strategický marketing. Strategie a trendy*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2690-8.
- [11] JÖNSSON, C., LEWIS, C., (2014). Impacts of Hosting a Sport Event in Tourism High Season. *RASAALA: Recreation and Society in Africa, Asia and Latin America*, vol. 5, no. 1. pp. 1-18.
- [12] MANKIW N. G., (2000). *Zásady ekonomie*, Praha: Grada Publishing. ISBN 8071698911.
- [13] Mesto Banská Bystrica, (2019). *Európske mesto športu*. [online]. [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: www.emsbb.sk.
- [14] NOVOTNÝ, J., (2011). Sportovní akce - definice a členění. In NOVOTNÝ, J. et al. (eds.). *Sport v ekonomice*. Praha: Wolters Kluwer. pp. 455-464. ISBN 978-80-7357-666-0.
- [15] ŠULAJOVÁ, K., VAŇOVÁ, A., (2019). *Získanie titulu Európske mesto športu a jeho vplyv na rozvoj mesta*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.
- [16] TAYLOR J., FRISBY W., (2010). Addressing inadequate leisure access policies through citizen engagement. In Mair, H., Arai, S. M. Reid, D. G. (eds). *Decentring Work: Critical Perspectives on Leisure, Social Policy, and Human Development*. Calgary: University of Calgary Press. pp. 30-45. ISSN 978-1-55238-543-2.
- [17] WEIHRICH H., CANNICE MARK V., KOONTZ H., (2010). *Management*. New York: McGraw Hill. ISBN 978-0-07-070072-7.

Závery publikované v tejto štúdií sú výsledkom výskumu projektu VEGA 1/0334/19 Hodnotenie výkonnosti regionálneho školstva metódou hodnoty za peniaze na príklade gymnázií.